

Syrien – familjerätt och vårdnad

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation \(2008\)](#). Den är en opartisk presentation av tillförlitlig och relevant landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänna förhållanden eller där Lifos expert är en källa, vilket i så fall anges. För att få en så fullständig bild som möjligt bör rapporten inte användas exklusivt som underlag i samband med avgörandet av ett enskilt ärende utan tillsammans med andra källor.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och Lifos har ingen avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Lifosrapport: Syrien – familjerätt och vårdnad

27 juni 2018, version 2.0

Lifos – Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet

© Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2018

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

1. English summary.....	4
2. Inledning	4
3. Allmänt om vårdnad och familjerätt i Syrien.....	4
3.1 Registrering av äktenskap och vårdnadsregler.....	5
3.2 Barn födda utanför äktenskap	6
4. Konflikts påverkan	6
4.1 Lifos avslutande kommentar och slutsatser	7
Källförteckning	9

1. English summary

Syrian family law (also called personal status law) is a plural legal system characterized by religion and plurality. This implies that different religious communities in the country have the right to regulate matters of personal status according to their respective religious laws and customs. However, when it comes to matters of paternity and legal guardianship, the personal status law is applicable for all religious groups. A presumption to determine these two legal issues is that a marriage is legalized. A customary marriage has to be registered in court in order to be legally valid. Only then, a child is considered legitimate. A mother can never be the legal guardian over her child. This belongs by default to the paternal line. In pre-conflict Syria, illegitimate marriages and children born within these marriages were not widespread phenomena as most marriages were registered. Although the official Syrian legal system is currently in force (at least in government controlled areas), the conflict has brought consequences on family law and has resulted in new tendencies such as unregistered marriages and thus illegitimate children, both inside and outside Syria.

2. Inledning

Denna rapport om vårdnad av barn i Syrien har tagits fram efter förfrågan från Migrationsverkets Medborgarskapsenhet. Enheten har uttryckt ett behov av information om vårdnadsregler i ett antal frekvent förekommande ursprungsländer, varav Syrien utgör ett.

Rapporten syftar primärt till att redogöra för vad som generellt sett gäller rättsligt avseende vårdnadsfrågor i Syrien. Den gör dock inte anspråk på att vara uttömmande avseende samtliga rättsregler och rättsprinciper som kan vara tillämpliga i olika specialsituationer eller undantagsfall gällande vårdnad.

Syrisk familjerätt är ett tämligen komplext system av överlappande lagar och regler som ger Syriens religiösa grupper en viss autonomi i att reglera vissa angelägenheter enligt egna föreskrifter. Denna rapport ämnar ge en allmän förståelse av familjerätten och dess bestämmelser för att ge en bild av hur framför allt vårdnadsregler i Syrien ser ut, utan att gå djupare in på olika religiösa gruppers egna familjerättsliga lagar som t.ex. förrättande av äktenskap etc. En annan ytterst relevant fråga, som kommer att belysas här, är konfliktens påverkan på ett tidigare välfungerande system och den familjerättsliga problematik som kriget föranlett.

3. Allmänt om vårdnad och familjerätt i Syrien

Inledningsvis är det viktigt att poängtera att trots den pågående konflikten i Syrien och de konsekvenser den medfört för landet och dess befolkning, anser ledande forskare inom syrisk familjerätt att det rättsliga systemet; dess lagar och institutioner, för närvarande tycks fungera och gälla, i alla fall i

regimkontrollerade områden.¹ Hur konflikten påverkat vissa delar av familjerättens tillämpningsområden diskuteras nedan.

När man talar om familjerätt i Syrien refererar man till termen ”personal status” (*ahwal al-shakhsiyaa*). Syrisk familjerätt regleras i personstatuslagen (*qanun al-ahwal al-shakhsiyaa*) från 1953 (justerad 1975, 2003 och 2010).² Den syriska familjerätten speglar Syriens multireligiösa och multietniska sammansättning vilket innebär att muslimer, kristna, druzer och judar har rätt att reglera familjerättsliga spörsmål enligt sina egna religiösa lagar och traditioner när det kommer till frågor som rör äktenskap, skilsmässa, underhåll för barn, hemgift, testamente och arv. Druzer och kristna har sina egna familjedomstolar medan för muslimer behandlas sådana frågor i sharia-domstolar.³ När det kommer till frågor som rör faderskap (*nasab*) och vårdnad (*wilaya*) träder dock personstatuslagen in som gällande rätt och sharia-domstolarna avgör dessa familjerättsliga ärenden även för kristna, druzer och judar.⁴

3.1 Registrering av äktenskap och vårdnadsregler

För att ett religiöst/traditionellt äktenskap (*urfi*) ska anses lagligt/officiellt måste det registreras hos respektive domstol, vilket är en förutsättning för att fastställa faderskap och vårdnad samt kunna registrera barn. Det är inte möjligt att ingå civila äktenskap i Syrien. Tiden för när man registrerar äktenskapet kan skilja sig och inte sällan sker det långt efter att det traditionella äktenskapet har ägt rum och i vissa fall först när första barnet har fötts. För att undvika inofficiella äktenskap och därmed även barn födda utanför äktenskapet registreras både äktenskapet och faderskapet retroaktivt av domstolen vid samma tillfälle. Detta görs även om det traditionella äktenskapet inte uppfyller de legala kraven som personstatuslagen ställer (främst i fall när barn fötts eller kvinnan är gravid).⁵ Först när domstolen registrerat äktenskapet skickas uppgifterna till civilstatusavdelningen som uppdaterar registret varpå en familjebok kan utfärdas. Vårdnaden framgår därmed i familjeboken, dock implicit genom faderskapet.⁶

Vad avser vårdnaden om barn görs det skillnad på vårdnad (*wilaya*) och daglig omsorg (*hadana*). Så länge föräldrarna är gifta har de delad omsorg för barnen. Far eller farfar är dock alltid barnets vårdnadshavare (*wali*) fram till myndighetsåldern 18 år. Finns varken far eller farfar i bilden, skall vårdnaden därmed delegeras till en annan manlig släkting, med hänsyn tagen till en ordning som definieras i islamisk rättspraxis. En kvinna kan således aldrig vara vårdnadshavare för en minderårig person, men kan dock fungera som ombud över barns egendom (*wasi*). Efter en skilsmässa har emellertid modern rätt till den dagliga omsorgen om sina barn, vilket innebär att de kan bo med

¹ EASO, *Report on a meeting of Syria COI specialists (security situation; pro-Assad forces; family law; other topics)* mars 2018, s. 42

² EASO 2018, s. 43

³ Landinfo, *Syria: Ekteskapslovgivning og ekteskapsstradisjoner*, 2017-09-22, s. 8

⁴ EASO 2018, s. 44 och Landinfo 2017, s. 9

⁵ EASO 2018, s. 48-49

⁶ Landinfo 2017, s. 11

sin mor trots att det finns manliga släktingar på fars sida (med grundvårdnaden). Vid fall där så behövs, kan hennes omsorg också fastställas i domstol – till och med att en pojke fyller 13 år och att en flicka fyller 15 år. Efter dessa tidsgränser övertar fadern/faderns sida den dagliga omsorgen. Vidare förlorar en mor som gifter om sig även grundrätten till dagsomsorgen. Som tidigare nämnts gäller vårdnadsreglerna i personstatuslagen för alla oavsett religiös tillhörighet. Däremot gäller personstatuslagens bestämmelser om daglig omsorg (*hadana*) enbart för muslimer. Övriga religiösa grupper tillämpar sina egna familjerättsliga lagar i frågan om daglig omsorg.⁷

3.2 Barn födda utanför äktenskap

Problematiken kring utomäktenskapliga barn har inte varit ett utbrett problem i Syrien, talat utifrån de förhållanden som rådde innan konflikten. Esther Van Eijk tar upp frågan om ”illegitima barn” i sin studie om syrisk familjerätt och diskuterar de få utvägar som lagen ger utrymme för. Det rör sig om fall där inget äktenskap har ingåtts och fadern är försvunnen eller okänd. Om än dessa fall är ovanliga kan de inträffa och lagen ger inga adekvata lösningar, varför advokater, domare och andra rättsexperter söker finna kryphål i lagen för att undvika oregistrerade barn. Innebörden av att ett barn föds utanför ett äktenskap och saknar en far är att barnet endast kan förknippas med modern som enligt lag varken kan föra över sitt efternamn eller sitt medborgarskap till barnet. Modern har då, generellt sett, två val; antingen att lämna bort barnet till ett fosterhem eller hitta en man som är villig att gifta sig med henne och erkänna barnet som sitt eget. Inte sällan väljer kvinnor i en sådan situation det senare alternativet. För att man ska kunna registrera faderskapet måste mannen och kvinna dock visa att födseln skett inom äktenskapet. Lagen tillåter inte adoption då det enligt islamisk lag är förbjudet. Lösningen blir därför att upprätta ett falskt *urfi*-kontrakt daterat bakåt i tiden som sedan presenteras för domstolen som underlag för att registrera äktenskapet och faderskapet, med mannen i fråga som far och därmed även vårdnadshavare, om så endast på pappret. Paret kan sedan välja att skilja sig. Detta är ett exempel på personstatuslagens mångsidighet och både advokaters och domares kreativitet i att hitta lösningar, särskilt för kvinnor som sällan har lagen på sin sida.⁸

4. Konflikten påverkan

Som nämnts ovan fungerar de statliga institutionerna för närvarande främst i regimkontrollerade områden. Man har kunnat registrera äktenskap vid så kallade rebellomstolar men dessa erkänns inte av den syriska staten.⁹ Personer som bor i oppositionskontrollerade områden kan bara registrera äktenskap, skilsmässor och barnafödslar genom att besöka myndighetskontor i områden som kontrolleras av regimen. Detta i sig har varit problematiskt för många då man av olika skäl inte kan/vill ta sig till dessa områden.¹⁰ En

⁷ Landinfo 2017, s. 16-17

⁸ Esther Van Eijk, *Family law in Syria : a plurality of laws, norms, and legal practices*, Leiden University, 2013, s. 174-179

⁹ EASO 2018, s. 49

¹⁰ Landinfo 2017, s. 28

försening av registreringen av ett nyfött barn (hos civilstatusavdelningen) medför böter och ev. andra förseningsavgifter. Enligt uppgift som Nationellt ID-center (NID) och Landinfo helt nyligen inhämtat avseende barn som inte blivit registrerade inne i Syrien pga. att barnet och dess mor befunnit sig i område som inte legat under den syriska statens kontroll, uppges dessa nu undantas från lagens krav på böter eller andra extraavgifter. Dessa ändringar skall ha ägt rum under våren 2018. UNHCR driver saken att dessa ändringar även skall gälla barn födda utanför landet, men till dags dato gäller 2017 års lagstiftning för den kategorin. En annan ändring i civilstatuslagen möjliggör för kvinnor att själva få utfärdat familjebok om mannen inte finns eller inte har möjlighet att närvara.

Ett annat fenomen är kvinnor som har gift sig med utländska krigare i oppositionella områden, dessa har inte kunnat registrera sina äktenskap eftersom äktenskap med en utländsk medborgare kräver godkännande av säkerhetstjänsten. Detta har i sin tur lett till att barn födda till dessa personer inte heller har kunnat registreras, dvs. faderskapet har ej fastställts i domstol och barnet kan inte registreras i civilregistret och riskerar dessutom statslöshet. Likaså uppstår problematik kring registrering av äktenskap som ingåtts i utlandet liksom barn födda i utlandet.¹¹ Den 12 juni 2018 godkände syriska parlamentet en ny lag som ger barn till okända personer (okända fäder) rätt till syriskt medborgarskap. Lagen skapades i syfte att komma åt den problematik kring ”illegitima” och statslösa barn som konflikten har fört med sig.¹²

4.1 Lifos avslutande kommentar och slutsatser

Äktenskap som inte registreras hos domstolen anses som inofficiella, detsamma gäller barn födda inom sådana äktenskap. Innan konflikten i Syrien har detta inte varit ett problem då de flesta äktenskap registrerades om än långt efter det traditionella äktenskapet ägt rum. Därmed har problematiken med ”inofficiella” barn där faderskapet ej blivit fastställt i domstol och till följd därav oklar vårdnad, inte varit ett utbrett problem tidigare. Som framgår ovan, i fall där det finns ett utomäktenskapligt barn försöker man komma på lösningar inte sällan med hjälp av domstolen/domaren som vill undvika ”illegitima barn”. Vad landinformationen på området i dagsläget pekar på är dock en trend i motsatt riktning, med allt fler barn som inte blir registrerade, av orsaker nämnda ovan. Problematiken i detta avseende är tvåfaldig; dels handlar det om barn födda inom officiella äktenskap men som inte blivit folkbokförda/registrerade i civilregistret, dels handlar det om barn födda inom inofficiella äktenskap som då också anses som inofficiella. Vem som är vårdnadshavare för barnet i dessa fall blir då oklart, men även i dessa fall antas i praktiken muslimsk familjerätt, där faderns sida har grundvårdnaden, gälla. Som berörts ovan har domstolarna i Syrien haft och har fortsatt en flexibel inställning till registrering av traditionella äktenskap långt i efterhand (även ifall dessa äktenskap inte tillfullo uppfyllt legala krav) för att undvika inofficiella barn. Av olika skäl, som bland annat innefattar resa till

¹¹ Landinfo 2017, s. 29

¹² Alwatan, 2018-06-13, <http://alwatan.sy/archives/154859>

regimkontrollerade områden, avstår många ändå från att registrera. Det återstår även att se hur den nya lagen kommer att tillämpas och huruvida den ger en lösning på problematiken kring ”illegitima barn” som riskerar statslöshet.

Källförteckning

Tryckta källor

EASO, *Report on a meeting of Syria COI specialists (security situation; pro-Assad forces; family law; other topics)*, mars 2018,
https://www.ecoi.net/en/file/local/1427709/1226_1522073171_syria-coi-meeting-report-nov-dec-2017-published-march-2018.pdf

Van Eijk, Esther, *Family law in Syria: a plurality of laws, norms, and legal practices*, Leiden University Institute for Area Studies (LIAS), Faculty of Humanities, Leiden University, 2013

Norge. Landinfo, *Syria: Ekteskapslovgivning og ekteskapstradisjoner*, 2017-09-22,
https://landinfo.no/asset/3600/1/3600_1.pdf

Elektroniska källor

Alwatan, 2018-06-13, <http://alwatan.sy/archives/154859>

Om Lifos

Lifos är ett center för landinformation och omvärldsanalys. Vi samlar in, analyserar och upprätthåller expertkunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige.

Lifos mission: Lifos är ett expertorgan, vilket agerar opartiskt och proaktivt för att bidra till rättssäkra och effektiva migrationsprocesser genom tillförlitlig, relevant och lättillgänglig landinformation och omvärldsanalys.

Migrationsverket • 601 70 Norrköping

gb-lifos@migrationsverket.se

<http://lifos.migrationsverket.se> • www.migrationsverket.se